ئایا شیعر وەردەگێڕدرێت؟..
نووسینی: جۆز گیرینگ

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سەلمان(مەشخەڵ)

یەک دوو ڕۆژ لەمەوبەر (١) ب. ج. ئیپستن ئەم قسەیەی (ساموێل جانسن)ی بڵاوکردەوە :

لەڕاستی شیعر ناتوانرێت وەربگێڕدرێت؛ بۆیە ئەوە شاعیرەکانن کە زمانەکان دەپارێزن؛ گرفتێکی تێدا نییە بۆ فێربوونی زمانێک ئەگەر بتوانین هەمووی ئەو شتانەمان هەبێت کە تێیدا نووسراون بە هەمان شێوە لە وەرگێڕانیشدا. بەڵام وەک چۆن جوانییەکانی شیعر لە هیچ زمانێکدا ناپارێزرێت جگە لەو زمانەی کە لە بنەڕەت پێی نووسراوە، بۆیە دەبێت فێری زمانەکە بین.

ئیپستن ئاماژەی بەوەدا کە جانسن کەم تا زۆر بیرکردنەوەی ئایدیالیستییانەیە چونکە پێیوایە شیعر ناتوانرێت وەربگێڕدرێت. بە ئەوەی شیعر بە زمانێکی تر جگە لە زمانی خۆمان بخوێنینەوە، دەبێ فێری ئەو زمانە بین. لە کاتێکدا من پێم وایە بە سەیرکردنی واقیعبینانەی مشتومڕەکە زۆر شت بەدەست دەهێنرێت، بەڵام ئەوەی پێموایە ئیپستن چاوپۆشی لێکردووە، یەکەم ڕستەی وەرگێڕانەکەیە: "ئەوە شاعیرەکانن زمانەکان دەپارێزن."

ئەم پرسی پاراستنە بەلای منەوە زۆر سەرنجڕاکێشە. بە دەنیاییەوە زمانی شیعری بە قورسترین زمان دادەنرێت بۆ وەرگێڕان، لەبەرەوە سەرهەڵدانی بڕوانامەی دەرچووانی وەرگێڕانی ئەدەبی و ڕێکخراوەکانی وەک کۆمەڵەی وەرگێڕکارانی ئەدەبی ئەمریکیی و وەرگێڕانی ئەدەبییش وەک وەرگێڕانی پزیشکی یان یاسایی پێویستی بە زمانێکی تایبەت و لێهاتوویی هەیە، بەڵام زیاتر لە لێهاتوویی و هەستیاری زمان، ئەو فاکەڵتییە داهێنەرییە کە لە وەرگێڕانی ئەدەبیدا پێویستە؛ بۆ نموونە تاکە بڕوانامەکانی وەرگێڕانی ئەدەبی لە ئەمریکا بریتین لە ماستەر لە هونەرە جوانەکان. بۆ ئەوەی بڕوانامەکە بەدەست بهێنن، کاندیدەکانی ماستەر لە هونەرە جوانەکانی وەرگێڕان تەنیا پێویستیان بە سەلماندنی شارەزایی لە یەک یان دوو زمانی جیاوازدا نییە، بەڵکو پێویستە ناویان لە ورک شۆپەکانی نووسینی داهێنەرانەی خەیاڵیی، شیعر، نووسینی ناخەیاڵی و هتد- تۆمار بکەن

کە نووسینەکانی خۆیان وردتر دەکەنەوە و هەستیاری داهێنەرانەی سەرەکی خۆیان بەرامبەر بە هەردوو زمانی زگماکی و غەیرە زگماکی دەچەسپێنن.

ئەوەی ئەم بەرنامانە درکی پێدەکات ئەوەیە کە وەرگێڕانی ئەدەبی خۆی لە خۆیدا فۆرمێکی هونەرییە. وەرگێڕانی بەدلەر یان سەلان لە ڕاستیدا وەرگێڕانێکی داهێنەرانەیە بە بەرهەمە ڕەسەنەکەی شاعیر. وەرگێڕکارانی ئەدەبی لە کاتی وەرگێڕانی شیعردا دوو بژاردەیان هەیە. یان دەتوانن وردبینی بەرهەمەکە وەربگێڕن، بەمەش بەشێکی زۆری جوانی زمانەکە کە شیعرە لەدەست دەدەن، یانیش دەتوانن شیعرەکە بە جوانی وەربگێڕن، بەمەش بەشێکی زۆری وردبینییەکەی لەدەست دەدەن. هەر لەبەر ئەمەش کە زۆرێک لە وەرگێڕانەکانی بەدلەر بوونیان هەیە. بە سادەیی مەحاڵە شیعرەکان لە (گوڵە خراپەکان) بە هەم وردبینی و هەم بە جوانی وەربگێڕدرێن.(٢)

ساموێل بەکێت یەکێکە لە نموونەی ئەو نووسەرانەی کە بەگشتی ڕەتیدەکردەوە بەرهەمەکەی لەلایەن کەسانی دیکەوە وەربگێڕدرێت. لە چاوەڕوانی گۆدۆدا، کە ناسراوترین شانۆنامەیەتی، لە بنەڕەتدا بە زمانی فەرەنسی لە ساڵانی ١٩٤٨-١٩٤٩ نووسراوە و دواتر خۆی وەریگێڕاوە بۆ زمانی ئینگلیزی بۆ ئەوەی لە بەریتانیا و ئەمریکا بڵاوبکرێتەوە. بە هەمان شێوە، سێینەی- ڕۆمانەکانی مۆلی، مالۆن دەمرێت و بێناو – لە بنەڕەتدا بە زمانی فەرەنسی نووسراون و دواتر خۆ وەرگێڕاونەتە سەر زمانی ئینگلیزی.(٣) (بیرت نەچێت کە بەکێت ئێرلەندییە، زمانی زگماکی ئینگلیزییە، لەگەڵ ئەوەشدا چەندین بەرهەمی سەرەکی خۆی بە زمانی فەرەنسی نووسیوە کە دواتر وەریگێڕاونەتەوە سەر زمانی ئینگلیزی). بە هەموو بەرهەمە ئینگلیزییەکانی، بەکێت بە شێوەیەکی شەخسی وەریگێڕاوەتە سەر زمانی فەرەنسی و ڕەتیکردەوە دەستبەرداری کۆنترۆڵی هونەری بێت. سەبارەت بە زمانەکانی دیکە، بە تایبەتی ئەڵمانی و ئیتاڵی (دوو زمان کە بەکێت نیمچە شارەزاییەکی لێیان هەبوو، ئەگەر بە تەواویش شارەزا نەبوو بێت لێیان)، ئەو بەڕاستی ڕێگەی بە کەسانی دیکەدا وەرگێڕان بکەن، بەڵام تەنیا ئەوانەی کە خۆی بە شێوەیەکی شەخسی متمانەی پێیان هەبوو (تەنانەت ئەو کاتەش ڕەزامەندی خۆی هەر پێویستە بە خوێندنەوە و پەسەندکردنی وەرگێڕانەکان پێش بڵاوکردنەوە.)

لە کاتێکدا بەکێت نموونەیەکی دەگمەنە، بەڵام پێموایە شتێک هەیە و دەبێت لەوەی فێربین. بەکێت تێگەیشت کە وەرگێڕانی گۆدۆ لە ڕاستیدا وەشانێکی نوێی گۆدۆیە و بە ئەوەی ئەو ڕەسەنایەتییەی هونەر

بپارێزێت (تێبینی: نەک وردبینی بەڵکو ڕەسەنایەتی) خۆی پێویستی بە وەرگێڕانی بەرهەمەکە بوو (واتە شانۆنامەکە بە زمانی داواکراو بنووسرێتەوە). بەدڵنیاییەوە دەتوانرێت شیعر وەربگێڕدرێت و هەرواشە، بەڵام وەرگێڕانێکی ڕەسەن بوونی نابێت ئەگەر شاعیر خۆی بەرهەمی خۆی وەرنەگێڕێت. سەبارەت بەو وەرگێڕانانەی کە لە گۆڤارەکانی ئەدەبیدا یان لە کۆمەڵە وەرگێڕدراوەکاندا دەیخوێنینەوە، گرنگە لەبیرمان بێت کە وەرگێڕانەکە کاری داهێنەرانەی وەرگێڕە. وەرگێڕ بەرهەمەکە بە زمانێکی تر لێکدەداتەوە نەک ئەو زمانەی کە شیعرەکە لە سەرەتادا پێی نووسراوە، لە کاتێکدا شیعرە وەرگێڕدراوەکە (بەهیوای ئەوەی) کرۆکی شیعرە ڕەسەنەکە بپارێزێت، بەڵام شیعرێکی نوێیە، بەرهەمێکی داهێنەرانەی وەرگێڕە.

کەواتە بەڕێز ئیپستن ڕاست دەکات، مەحاڵە هەموومان فێری هەموو زمانێک بین بۆ ئەوەی شیعر بخوێنینەوە. بەڵام جانسنیش ڕاست دەکات. شاعیران لە شیعرەکانیاندا زمانێکی دیاریکراو دەپارێزن و وەرگێڕانی شیعرێک دروستکردنی شیعرێکی جیاوازە بە زمانێکی جیاواز. لە کاتێکدا پێمخۆشە بڵێم کە من بەڕاستی بۆدلێرم خوێندووەتەوە، بەڵام پێموانییە ئەوە قسەیەکی ورد بێت. من چەندین وەرگێڕانی بۆدلێرم خوێندووەتەوە، بەڵام، بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەی کە زمانی فەرەنسییەکەم لە ئاستێکی بەرزدا نییە، بە دڵنیاییەوە بۆدلێرم نەخوێندووەتەوە. بەڵام هیوادارم ڕۆژێ بێت کە بیخوێنمەوە.

تێبینییەکان وەرگێڕ ئامادەی کردوون :

(١)مەبەست لە سەرەتای مانگی تەمووزی ساڵی ٢٠٠٩ یە.

(٢)کۆشیعری گوڵە خراپەکان کە کۆشیعرێکی چارڵس بۆدلێرە چاپی یەکەمی ساڵی ١٨٥٧ بڵاوبۆتەوە. ئەم کۆشیعرەی بودلێر لە بزووتنەوەی ئەدەبی ڕەمزی و مۆدێرنیستیدا جێگەی خۆی وەرگرتووە. شیعرەکانی ئەم کتێبە لە دەوری تەوەری داڕمان و ئیرۆتیزم دەسووڕێنەوە.لە چاپی یەکەمی خۆیدا شەش تەوەرەی لەخۆگرتبوو وەک (بێزاری و ئایدیالیزم، تابلۆی پاریسیان، لە ڤین، گوڵی خراپە، ریڤۆلتە، مردنی لا مۆرت)

(٣)سێینەی ڕۆمانەکانی ساموئێل بێکێت بە زمانی فەرەنسی ئەو سێ ڕۆمانەی لە نێوان ساڵانی ١٩٤٧ تا ١٩٥٠ نووسیونی و دواتر خۆی وەریگێڕاونەتە سەر زمانی ئینگلیزی.

سەرچاوە :

?Can Poetry be translated

Jes Gearing

ALTA

?Can Poetry be Translated